

En homenatge a Ernest Lluch: humanisme i esport

Miquel Robert i Ferrer*

Quant vaig rebre la notícia de la mort de l'Ernest Lluch, a part d'experimentar un dolor immens, vaig sentir la trista sensació que un cop més en la nostra història la barbàrie i la força s'imposaven a la raó. Vaig recordar el moment que el vaig conèixer, les estones que vam compartir i les seves sàvies paraules que van ajudar-me molt en la realització de la meua tesi doctoral que, des de la Divisió de Ciències de l'Educació, estava realitzant en aquells moments. Al cap de poc temps vaig pensar que compartir algunes de les seves idees i reflexions és un bon homenatge a la seva tasca i una manera de contribuir que el seu pensament continuï viu entre nosaltres.

El mes de maig de 1996 i com a suport a la meua tesi doctoral «La institucionalització de l'activitat atlètica a Catalunya. El cas de Nemesi Ponsati» vaig realitzar una entrevista a Ernest Lluch sobre els seus records de l'inici de la seva activitat esportiva i de la seva relació amb Nemesi Ponsati, que va ser el seu entrenador i també la persona que va donar-li la formació en «cultura esportiva» que després ell va defensar al llarg de tota la seva vida.

Amb la seva recent, absurda i tràgica desaparició, esdevinguda el passat 2 de novembre de 2000, creiem que reproduir aquesta entrevista pot resultar un exercici de reflexió interessant alhora que ens permet retre-li un sincer homenatge des de l'òptica de l'educació.

Qui era Nemesi Ponsati?

La tesi doctoral que vaig presentar a la Universitat de Barcelona el mes de març d'enguany girava al voltant de la tasca pedagògica d'aquest

* Miquel Robert i Ferrer és professor titular del Departament de Didàctica de l'Expressió Musical i Corporal. Ha realitzat una tesi doctoral sobre «La institucionalització de l'activitat atlètica a Catalunya: el cas de Nemesi Ponsati», defensada a la Universitat de Barcelona el dia 29 de març de 2000.

Adreça professional: Edifici de Llevant, 3a planta. Campus Vall d'Hebron. Pg. de la Vall d'Hebron, 171. 08035 Barcelona. Adreça electrònica: mcmr06d@d5.ub.es

home que d'una manera continuada i tranquil·la va formar generacions d'atletes i de ciutadans des de l'antic estadi de Montjuïc o des de les instal·lacions del Club de Natació Barcelona. Entre els molts joves que van passar per les seves mans hi havia Ernest Lluch, al qual, com a molts d'altres, va ajudar a formar-lo com a atleta i com a home.

Nemesi Ponsati –nascut l'any 1897– forma part del grup d'homes que han rebut la denominació de forjadors de l'esport català. Nascut a finals del segle XIX, de ben jove va entrar en contacte amb dos dels elements claus de la introducció de l'esport i de la educació física al Principat. Per un costat, el gimnàs Vila, un dels primers gimnasos de la ciutat de Barcelona on entrenaven bona part dels *sportmen* barcelonins: atletes, futbolistes, boxejadors, ciclistes..., tots reunits i compartint una mateixa visió de l'esport com a regenerador social. També en aquest gimnàs hi feien les seves pràctiques d'educació física els alumnes de magisteri de l'Escola de Mestres de Joan Bardina. D'aquesta escola, com és ben sabut, van sortir una colla de mestres que van ajudar a consolidar el projecte d'Escola Nova que al cap de poc temps va arrelar a Catalunya i on la formació del cos per mitjà del joc i de l'esport tenia un paper rellevant.

L'altre punt destacat de la trajectòria esportiva de Nemesi Ponsati –que va morir l'any 1980, a l'edat de 82 anys– va ser la seva vinculació al Club de Natació Barcelona, entitat a la qual va pertànyer des dels 16 anys fins a la seva mort i on, a part de ser-hi un esportista practicant durant tots aquests anys, també va realitzar-hi tasques de directiu, d'entrenador i del que ara anomenariem dinamitzador esportiu. Nemesi Ponsati reuneix en la seva persona les diferents vies per les quals l'esport va introduir-se i va arrelar posteriorment a casa nostra. Entre aquestes vies destaquen els estrangers que van portar el model d'esport bàsicament anglosaxó. En aquest sentit podríem destacar la relació de Ponsati amb Bernat Picornell, el qual, malgrat ser català, s'havia criat a Marsella. Així mateix, cal destacar els molts contactes que en els inicis del CNB els seus socis van tenir amb esportistes de diferents països, principalment anglesos, amb els mestres de l'Escola Nova per mitjà de la seva relació amb el gimnàs Vila i principalment per l'amistat que va mantenir al llarg de tota la seva vida amb Pere Vergés. Finalment, la seva formació com a farmacèutic va donar-li la visió higienista que aquest col·lectiu tenia de l'esport a principis de segle.

La trajectòria esportiva d'Ernest Lluch

Tal com explica al llarg de l'entrevista que a continuació reproduïm, Ernest Lluch va començar a practicar l'atletisme i, més concretament, les

curses de resistència, a Collbató, i després va passar de manera breu pels Lluïsos, pel Cercle Catòlic de Gràcia i, finalment, es va integrar al Club de Natació Barcelona, on va formar part dels diferents equips d'atletisme d'aquesta entitat, primer fent curses de mig fons i posteriorment fent curses de marxa atlètica. Com la majoria d'atletes entrenats per Nemesi Ponsati, Lluch també va practicar la natació i va participar en la competició que periòdicament s'organitzava amb el nom de l'Atleta Complet, que consistia en una sèrie de proves combinades d'atletisme i de natació i que responia al model d'atleta polivalent al més pur estil anglès.

Un cop retirat de la competició, Ernest Lluch va continuar la seva vinculació al món esportiu encara que com a afeccionat. Principalment és reconeguda la seva gran inclinació pel futbol, que el va portar a fer-se soci del Futbol Club Barcelona i de la Reial Societat de Sant Sebastià. La seva gran formació humana i acadèmica i els seus sòlids valors esportius el van convertir en un valuós participant en moltes xerrades, tertúlies radiofòniques i taules rodones, on sovint analitzava de manera crítica el món de l'esport en general i del futbol en particular.

El pensament humanista d'Ernest Lluch sobre l'educació i l'esport

La filosofia educativa i esportiva d'Ernest Lluch es pot considerar molt propera al pensament noucentista de Nemesi Ponsati i de molts altres propulsors de l'esport a casa nostra. Els seguidors d'aquest corrent cultural de principis del segle XX van abraçar l'esport i l'activitat física com una via per regenerar la joventut catalana i com un element més que ajudava a construir una societat més justa, lliure i democràtica. Com destaca Aranguren,¹ el noucentisme es reduïa en última instància a pedagogia. La cultura estructura un poble; el sentimentalisme romàntic, en canvi, el desfà. Aquest moviment cultural va intentar establir les bases per formar un país democràtic i culte, i, naturalment, en l'intent de crear aquesta *Kulturkampf* catalana, els mestres i pedagogs hi tenien un paper destacadíssim, i, dins el procés educatiu, l'activitat física en general i l'esport en particular desenvolupaven un rol primordial. Amb aquestes premisses resulta fàcil entendre el valor que aquests homes donaven a l'educació de la voluntat, al treball ben fet i al joc. Com una constatació d'aquestes afirmacions podríem rellegir la visió que el màxim representant del noucentisme a casa nostra, Eugeni d'Ors, tenia del futbol:

(1) Aranguren, J. L.: *La filosofia de Eugenio d'Or*, p. 272-274.

«El foot-ball és un joc saxó, governat per una disciplina estricta. Hi ha en ell dos bàndols, però dos bàndols que combaten segons regla; i dintre cada bàndol desapareixen els interessos de les persones a benefici dels interessos del comú. I per això el camp es divideix en dues parts, ben delimitades. I els combatents s'especificuen en categories diverses: hi ha capitans, hi ha porters, hi ha jugadors d'altres oficis. Cadascun és òrgan d'una funció. Tot òrgan té el seu lloc dins l'economia general, el coneix, i sense rebel·lió, sense extralimitació, l'ocupa. I així l'harmonia del joc, i la seva gràcia, resulten de la submissió de les particulars agressions i defenses a un Ritme general».²

Resumint una mica, podríem concretar la filosofia pedagògica i esportiva d'Ernest Lluch amb alguns dels plantejaments següents:

L'esport gaudeix d'uns valors que tenen una importància extraordinària en la formació humana (ordre, voluntat, sacrifici i tot allò que representa el que anomenem *fairplay*); aquest plantejament es resumia en la frase «El treball forma l'home».

Si bé no es manifestava contra el professionalització, Ernest Lluch denunciava la mercantilització excessiva de la pràctica esportiva. D'aquesta manera es va implicar obertament en les últimes eleccions a la presidència del Futbol Club Barcelona, convocades el mes de juliol de 2000, al costat de la candidatura que més s'acostava a aquests plantejaments. Aquesta postura també implicava entendre l'esport com un complement dins la formació integral de la persona. Des d'aquesta perspectiva, l'esport constitueix un principi fonamental, però en cap cas no s'ha de convertir en un únic fi.

L'ensenyament de l'esport s'havia de fer anant del que és més general al que és més específic; per tant, Lluch considerava important la iniciació en diferents modalitats esportives o en el cas de l'atletisme en diferents especialitats.

D'acord amb el magisteri de Nemesi Ponsati, Ernest Lluch era un defensor del model britànic del *gentleman*, és a dir, l'esportista que practica diferents modalitats, sempre amb correcció i educació envers els seus rivals, i que, a més a més, si és un estudiant, ho és amb serietat, si és un operari, és bo i seriós amb el seu ofici, ja que faci el que faci sempre ha de complir amb rigor qualsevol activitat humana.

Per finalitzar aquesta breu introducció podríem arribar a la conclusió que l'esport en general i l'atletisme en particular van ajudar a formar el jove Ernest Lluch en els seus valors humanistes, catalanistes i democràtics com un element més, perquè l'esport va contribuir a la seva formació integral com a persona que tots recordem.

(2) D'Ors, E.: *L'home que treballa i juga*, p. 42.

Text de l'entrevista a Ernest Lluch, realitzada en el seu domicili particular de Barcelona, el 14 de maig de 1996

Ernest Lluch, exatleta del Club de Natació Barcelona, és catedràtic d'Economia a la Universitat de Barcelona. Ha escrit una gran quantitat d'articles sobre esport a diferents mitjans de comunicació. Va ser ministre de Sanitat en el Govern socialista de Felipe González.

M. R.: *Si em permet, li explico una mica el que estic fent, el perquè d'aquesta entrevista i els meus projectes. Em dic Miquel Robert. Havia fet atletisme durant molts anys i havia estat a la Federació d'Atletisme. Des de fa temps treballo a la Facultat de Formació del Professorat de la Universitat de Barcelona. Ara estic preparant la meua tesi doctoral, la qual confio acabar l'any vinent. Bàsicament és una biografia del senyor Nemesi Ponsati, perquè, quan vaig començar a fer atletisme, la primera persona que em va rebre a l'estadi, i amb la primera persona amb qui vaig estar –poc temps, perquè després ja em van passar a un altre entrenador–, va ser el senyor Ponsati. I com que ser que vostè va entrenar amb ell, per això li vaig sol·licitar aquesta entrevista.*

E. Ll.: Perfecte, doncs.

Ja fa un parell d'anys que estic treballant en aquesta tesi, i la veritat és que és més interessant del que em pensava. D'alguna manera em permet d'anar lligant tota la història de l'esport català i de l'educació física a Catalunya, perquè coincideix amb la fundació del Club de Natació Barcelona, la fundació dels clubs, els primers gimnastes a Catalunya. A més, Nemesi Ponsati era amic de Robert Vergés i aquest fet el relaciono amb l'Escola de Mestres de Joan Bardina, amb la reforma pedagògica. És a dir, que la seva vida em permet d'anar lligant la història de l'esport català. Llavors he fet tota una fase de recerca bibliogràfica en tots els arxius del Club de Natació Barcelona, i ara, com a última fase, el que vaig fent són entrevistes a atletes seus, a amics o a persones que hi hagin tingut una certa relació. En aquest aspecte li volia preguntar quins records en tenia, quina va ser la seva coneixença amb el senyor Ponsati. Concretant una mica: com el va conèixer?

El vaig conèixer perquè a mi m'agradava l'atletisme espontàniament. Era com un instint, i allà on anava de petit s'hi organitzaven curses. I a Collbató va ser on vaig començar a fer curses. Aleshores a través del col·legi vaig començar a practicar l'atletisme. Després vaig passar pels Lluïsos, pel Cercle Catòlic de Gràcia i d'allà al Club de Natació Barcelona, on vaig conèixer el senyor Ponsati i on vaig iniciar una relació que mantindria durant cinc o sis anys.

A quina època va succeir això?

No me'n recordo, perquè visc molt poc pendent de la meua vida, però calculo que devia tenir pels voltants de catorze o quinze anys. El que més recordo del senyor Ponsati és la seva actitud pedagògica més que no pas l'atlètica. Per exemple, li preocupava molt que féssim el mandra. Hi havia una idea molt generalitzada que es basava en el fet que la majoria fèiem esport perquè érem mals estudiants i ell lluitava molt contra aquesta creença. Però també estava molt

en contra dels que feien esport per no haver d'estudiar. Tenia una idea que a mi sempre em va impressionar i era que tot just arribar a l'estadi ens havíem de canviar i començar a entrenar, no havíem de perdre el temps amb xerrameca ni caminant per allà sense sentit, perquè era temps que perdiem de l'estudi, que a la nostra edat era el nostre ofici. Sempre deia una frase que almenys a mi em va quedar gravada: «El treball forma l'home»; aquesta era la seva concepció del treball com a eina formativa i també de l'esport. Així, l'esport era una part de la nostra formació i, per tant, no es podia ser a l'estadi sense fer res.

Tot just arribàvem havíem de començar a escalfar fent fúting, el que ara se'n diu jòguing, com el que ara es diu xandall abans era la grana; hi ha hagut canvis de llenguatge força notoris. Allà vaig aprendre això, que el treball forma l'home, i, per tant, que l'últim objectiu de la nostra estada a l'estadi era la formació i no pas l'obtenció de grans marques atlètiques. El que passa és que com que tot s'havia de fer bé, si feies marca millor. Però sempre vaig tenir clara una cosa i era que, si havia de triar entre les marques i l'estudi, triaria l'estudi; d'això no en vaig tenir cap dubte mai. Ell sempre defensava la idea que els que estudiaven carrera el primer que havien de fer era ser bons estudiants i els que tenien un ofici el primer que havien de fer era ser uns bons treballadors en el seu ofici i que l'esport era una activitat complementària, i que si es portaven les coses amb ordre i concert s'acabaven fent bé. També creia molt en el que ara s'anomena educació per objectius. S'havien de tenir al pensament les marques que es creia que es podien obtenir, i si es tenia això i es duia l'entrenament adequat cap a aquestes fites, es facilitava moltíssim l'assoliment dels objectius. Per tant, la idea que en tinc és la d'un educador. Quan penso en Ponsati no penso mai directament en l'atletisme, sinó que penso en l'educació física. Per exemple, creia molt en les taules de gimnàstica sueca, expressió que ara em sembla que és desconeguda, però nosaltres practicàvem aquestes taules i jo tenia la idea que això formava part d'una Catalunya que ja no existia i que era anterior; nosaltres vivíem el Frente de Juventudes. A mi, per exemple, que no era gaire fort, em va portar a un gimnàs que es deia Vila.

Aquest era un dels primers gimnasos de Barcelona, i on el senyor Ponsati va anar fins a ser força gran.

Sí, en aquell moment hi havia la neboda, perquè el senyor Vila no el vaig arribar a conèixer mai. I aquí també em van ensenyar una cosa nova i era que el gimnàs estava lligat a una visió nova de la societat. En aquest gimnàs, com feia el senyor Ponsati, es criticava, per exemple, els jugadors de futbol, perquè no feien un treball d'educació física; una cosa que després he vist que s'ha rectificat. També en aquest gimnàs vaig veure que el concepte que tenien de l'educació física anava molt lligat a una institució que ara per a vostès els joves ja no té el mateix sentit, i que era la dutxa. Aquest element importantíssim de l'educació física anava molt lligat a alguns dels elements bàsics de l'esport, que eren la netedat i la higiene. Aquí a Catalunya, d'aquests conceptes no es comença a parlar fins a la meitat del segle XIX, i la dutxa és una institució poc comuna. I en això Nemesi Ponsati hi posava molt d'èmfasi, fins al punt, que ens ensenyava com havíem d'eixugar-nos, perquè la dutxa tenia la funció de netejar, però, si no t'eixugaves prou bé, amb la humitat podies afavorir l'aparició de fongs als peus, o, per exemple, mullar massa la tovallola. Per aquest motiu el senyor Ponsati ens ensenyava que després de dutxar-nos calia treure'ns l'aigua amb les mans i des-

prés, un cop més secs, acabar d'eixugar-nos amb la tovallola. Això formava part de tota una filosofia de l'educació; no podies utilitzar alegrement la tovallola per eixugar-te, sinó que havies d'utilitzar-la en aquella part en què era imprescindible per eixugar-te. Exaltava l'aire lliure i la netedat i, per exemple, el fet que un atleta fumés ni li passava pel cap. Era tota una visió del món. L'atletisme era una part d'una nova visió del món i no tan sols pedagògica. I per això encara ara de gran tinc la mania, quan m'acabo de dutxar, de treure'm l'aigua amb les mans abans de passar-me la tovallola. Per nosaltres l'atletisme, a més d'un esport, era una manera d'adquirir una disciplina interior.

Jo, per raó de la meua edat, vaig enllaçar amb el que va ser el moment del canvi. I què era el moment del canvi? Era el moment en què s'entrenava dos cops la setmana, i això ho feia molt compatible amb les altres activitats que realitzàvem. Normalment aquests dos dies eren els diumenges i els dijous. Els diumenges al matí eren uns dies relativament tranquils i els dijous a la tarda teníem festa al col·legi. Tot això es va anar complicant, perquè llavors va arribar un entrenador suec que es deia Gunnar Lender i un altre que entrenava en Tomàs Barris i que em va entrenar algunes vegades i que es deia Lijos o alguna cosa així. Tots dos eren nòrdics i amb una concepció de l'entrenament molt més rigorosa. Això volia dir entrenar quatre i fins i tot cinc dies la setmana. A mi aquest nou plantejament de l'entrenament em va agafar amb dinou o vint anys, i llavors l'entrenament era una cosa tan forta que només la seguien els qui realment tenien condicions, com era el cas de Barris, que era un atleta excepcional que va triomfar per tot el món, però que tenia una feina que li permetia combinar perfectament treball i entrenament; és a dir, que era semiprofessional. Treballava a la Diputació, on l'havia «enxufat» en Samaranch, que venia del món dels falangistes, perquè en aquell moment hi havia dos móns: el món dels falangistes, els del règim, que eren en Samaranch i companyia, els del Frente de Juventudes, un que es deia Juan Antonio Sánchez, que havia fet disc i que per cert no era gaire bo i que posteriorment va ser director de la residència Blume; i nosaltres, que érem una altra cosa, era un catalanisme *light* no militant, però no érem del règim, i això quedava molt clar.

Jo, que estudiava i treballava, tenia dificultats per continuar, i llavors un dia el senyor Ponsati em va cridar i em va dir: «Escolta, Lluch, tinc entès que treus molt bones notes –vaig ser premi extraordinari de final de carrera. En atletisme no seràs mai una figura, així que concentra't en els teus estudis». I llavors de mica en mica, cap als vint-i-un o vint-i-dos anys, vaig anar deixant l'atletisme, perquè exigia una dedicació molt forta que realment era incompatible amb uns estudis o amb una vida professional; i això és el que considero bàsic del que ens va ensenyar el senyor Ponsati: l'atletisme era important, però no era el més important.

Ens havíem de portar bé, perquè llavors recordo que en l'esport, i més concretament en l'atletisme, hi havia bastant gamberro. Hi havia un ambient força esbojarrat i el rei dels gamberros era un que després ha fet televisió, que és en De la Quadra Salcedo, que, per dir-ho d'una manera fina, era bastant brusc, i això al senyor Ponsati no li agradava. Volia que sempre fóssim ben educats i, per tant, no havíem de dir paraulotes, no havíem de fumar ni de beure. És a dir, fomentava una educació que anava més enllà del comportament a la pista.

Una altra cosa que no li agradava eren els diners en el món de l'esport. Sempre deia que havíem de defensar l'orgull de l'amateurisme. Per tant, creia fer-

mament en les Olimpíades, i no hauria aprovat la professionalització que s'ha produït des que en Samaranch és president del Comitè Olímpic. Jo reconec que també em vaig impregnar d'aquesta filosofia i, per tant, si formés part del Comitè Olímpic Internacional, afortunadament no en formo part, vo'aria en contra de moltes de les propostes que s'hi fan, perquè no em sembla bé que un senyor que guanya milions fent esport participi en les Olimpíades. El senyor Ponsati, però, també veia malament l'esport dels països comunistes, perquè practicaven una espècie de professionalització camuflada. En canvi, el nostre model d'esportista era el tipus d'esportista nòrdic o txec. Per exemple, el nostre ídol era un corredor finès que es deia Paavo Nurmi.

Després, quan l'Emil Zatopek va convertir-se en el número u, tot i que era txec, com que era un atleta semiprofessional, el vàiem amb horror.

També teníem una sèrie d'idees, diguem-ne, més generals. Per exemple que a Madrid l'esport universitari tenia molta més força que aquí, perquè aquí no hi havia gaire esport universitari. Una cosa més de Madrid d'un que es deia López Amor. Teníem la idea que allà feien les marques quan estaven sols, però quan competíem junts no les feien mai. Per exemple, aquest López Amor, que ara em sembla que és regidor del Partit Popular a l'Ajuntament del Madrid, feia unes marques en 100 m que no ens les creiem, perquè després, quan hi havia campionats, sempre quedava molt allunyat dels seus millors registres.

Vaig participar en el món esportiu, en el món universitari i en el món del Club de Natació Barcelona. Normalment entrenàvem a l'estadi, però a vegades també anàvem al Club a banyar-nos. El senyor Ponsati hi feia un campionat que era molt significatiu i que es deia l'Atleta Complet. Aquest campionat era una barreja de proves de natació i d'atletisme. Per tant, al Club una mica hi anàvem perquè ens preparaven per a les proves de l'Atleta Complet. Recordo que n'hi havia un que es deia Garcia que ho feia molt bé, era llançador de disc, crec, i feia això que ara en diuen jòguing, d'anar corrent pel carrer, però que llavors no ho feia ningú i que em sembla que estudiava per a aparellador. Al Club sempre hi va haver gent molt bona procedent d'arquitectura. En recordo un que es deia Donato; un altre que es deia Rodrigo, que va morir en un accident de cotxe i que era un atleta magnífic; un altre gran atleta era en Jiménez, que era impressor.

Sí, d'aquest atleta he trobat una entrevista en què parla del senyor Ponsati.

Doncs aquest noi, que corria fantàsticament, bé és una de les persones que he vist córrer amb més estil, una mica com aquella atleta que es deia Wilma Rudolph, que a més de córrer extraordinàriament bé era una persona d'una gran educació. He de reconèixer que en el món de l'atletisme m'he trobat amb gent molt ben educada.

Pel que fa a l'educació, vull remarcar en el meu treball l'aspecte del senyor Ponsati com a home noucentista preocupat principalment per l'educació.

Sí, podríem dir que era un anarquista blanc, igual que aquell altre home del Gimnàstic Barcelonès que es deia Pinyol, si no ho recordo malament; amb el Gimnàstic sempre hi va haver molta bona relació. Ells eren un club més popular, mentre que el Natació era una mica més universitari o elitista, però el senyor Ponsati sempre va prendre en molta consideració els del Gimnàstic i, principalment, el senyor Pinyol. Considerava que era gent bona, no com aquests de la

Secció Femenina, amb els quals a vegades havíem de coexistir. Els del Gimnàstic els consideràvem una mica com a gent d'esquerres, entès com un valor genèric i no com un concepte polític. Gent que creia en un anarquisme blanc o un republicanisme federal i que si havia votat algun cop havia votat en Macià; en canvi, per entendre'ns, en Ponsati més aviat hauria votat Acció Catalana, no la Lliga; això que agrada tant a en Maragall, doncs això, Acció Catalana.

I la seva relació amb aquests estaments oficials del Frente de Juventudes, quina era? Perquè, al Natació, també hi havia gent del règim, com el mateix Samaranch.

No, no, el pes específic de Samaranch al Club era zero. Els vèiem com a gent del règim, de la situació, que era una forma més suau d'anomenar-los. I aquesta gent més endavant, amb més o menys encert, va veure en l'esport una forma de penetració en la societat. Un altre exemple d'aquest tipus de gent era en Platón, a qui va col·locar directament en Samaranch. En Ponsati era un home moderat, però de cap de les maneres de la situació, en absolut.

És clar, però just després de la guerra el senyor Ponsati va ser elegit president de la Federació Catalana d'Atletisme; per això no sabia quin tipus d'afinitat política tenia amb el franquisme.

Absolutament cap. A mi –que de ben jove he estat molt polititzat, i que a casa meva tant el meu pare com el meu germà eren d'una tendència podríem dir-ne catalanista d'esquerres–, si el senyor Ponsati hagués estat franquista, de cap de les maneres no m'haurien deixat fer atletisme amb ell. Al senyor Ponsati li agradava aquesta Catalunya del senyor Vergés, i com que ell no era políticament actiu, devien pensar que podien utilitzar-lo, però de cap de les maneres se'l podia considerar de la situació, i això que l'esport en determinades curses estava completament controlat pel SEU, que era el sindicat d'estudiants franquista, però en el seu grup d'entrenament sempre hi va haver un ambient obert i tolerant. Tampoc dic que fos antifranquista, però sí, tolerant i obert, que en aquells moments ja era molt. La paraula exacte que el definiria seria afranquista; igual que els ateus, però en política.

Ponsati creia en uns valors que eren els d'abans, els valors del senyor Vergés. Considerava el senyor Vergés com un model d'educació i allà parlàvem de l'Institut Escola i de molts altres temes. Jo, que llavors tenia uns disset anys, allà em sentia completament còmode, podia parlar amb absoluta llibertat. Me'n recordo que fins i tot havíem parlat a favor de l'Estatut i recordo el senyor Ponsati com un senyor d'una ideologia moderada.

Podríem dir que més que manifestar-se políticament amb declaracions ho feia amb l'actitud del dia a dia?

Sí. Es creava un ambient d'uns valors que evidentment no eren els valors del règim, estaven allunyadíssims dels valors falangistes, que eren un horror. Després hi havia una diferència molt gran que cal posar en relleu respecte els *boy scouts*, perquè els *boy scouts* de l'època, que tampoc eren partidaris de Franco, eren gent una mica diferent, a qui els agradaven els uniformes, que creien i respectaven unes formes i que feien unes activitats diferents, com ara jocs de pistes per la ciutat, construccions de cabanes a la muntanya i activitats que podríem anomenar poc reglades. En canvi, nosaltres fèiem l'atletisme oficial i per-

fectament reglamentat. Per exemple, recordo que em sorprenia molt que posats a fer curses d'atletisme correguessin qualsevol distància que se'ls ocorregués i en canvi no fessin els 300 m, que era la distància oficial, i que després no s'interessessin per la marca que havien fet. Per nosaltres, naturalment, el més important era la formació humana, però les marques també eren importants. Recordo que quan feia un bon registre el senyor Ponsati em felicitava.

Podríem dir que tot era molt més objectivable.

Exacte, i comparable amb la resta de la humanitat. Els *boy scouts* es movien una mica al marge de la societat, perquè un *boy scout* no es confrontava mai amb ningú; a vegades diversos grups feien una sortida conjunta, però mai amb un esperit de comparació o de competició. En canvi, jo, per exemple, quan tenia diners comprava *El Mundo Deportivo* i això em permetia seguir els resultats esportius i no solament atlètics, la qual cosa em feia sentir que formava part de la comunitat esportiva, és a dir, d'una comunitat molt àmplia. En canvi, ells feien uns jocs molt peculiars, com els jocs de muntanya o els jocs de ciutat, en què no entràvem els altres. En canvi, nosaltres competíem amb altres grups com ara el Barça o el Laietà de Mataró. Per cert, que el senyor Ponsati valorava molt la gent del Laietà i especialment el que portava tota l'organització de l'atletisme i que ara no recordo com es deia.

M'imagino que a molts dels clubs de Catalunya hi havia gent emprendedora que els tirava endavant.

Sí, sí, hi havia aquest que et dic del Laietà, hi havia en Piryol del Gimnàstic, també a Vic, a Reus, on competíem amb el Club Natació Reus Ploms, que ja és un nom ben curiós per a un club de natació, però que una mica reflectia la seva filosofia, és a dir, practicar l'esport amb sentit de l'humor. Ara bé, si es podien córrer els 800 m en 1'56" millor que en 2', i aquesta també era la nostra filosofia. Per exemple, nosaltres que corríem els 600 m... Recordo que el senyor Ponsati feia coses que a mi m'agradaven molt, com ara aprendre a controlar el cos. Això m'ha quedat gravat per a tota la vida. Per exemple, volia que correguéssim una distància determinada en el temps que havíem establert sense mirar un sol cop el rellotge, i això encara avui dia em veuria capaç de fer-ho. Bé, el que em costaria seria córrer, però mentalitzar-me per controlar el cos encara ho podria fer. Ell em deia: «Fes tantes sèries amb aquest temps», i normalment m'equivocava com a màxim d'un segon o dos, i encara avui dia quan vaig amb amics sempre em pregunten l'hora, perquè tot i no portar-ne quasi sempre l'encerto, perquè sento el ritme del temps. Sabia perfectament el que era córrer els 800 en dos minuts i també el que era fer-los en 1'57", i en 300 m el mateix, sabia exactament el que era fer-los en 45" i també en 42"; i això és dominar el cos i això és dominar-lo amb el cap, no amb les cames.

També recordo un altre fet significatiu de la meua relació amb el senyor Ponsati. Va ser quan els jugadors de futbol del Barça van venir a entrenar-se al vell estadi, perquè no sé per quina raó no podien fer-ho al camp de les Corts. Amb motiu d'aquesta coincidència el senyor Ponsati ens va donar una lliçó. Allà vam veure que els jugadors del Barça no corrien, no saltaven i molt menys llançaven. Ells, aprofitant la pista d'atletisme, van voler practicar una mica i vam veure que jugadors internacionals de 25 o 26 anys no eren capaços de saltar 1,40 d'alçada, corrien els 100 m en 13", i eren professionals de l'esport però feien unes marques fatals. I després, per acabar d'arreglar-ho, uns nanos van posar-se dar-

re de la porteria de Ramallets i un xicot va tocar la pilota quan no havia de fer-ho i en Ramallets va llançar un re nec, i això al senyor Ponsati li va semblar horrorós i fins i tot va renyar-lo allà al davant de tothom. L'altra cosa que també va sorprendre al senyor Ponsati va ser que en César, que era un davanter molt conegut, famós per les seves rematades de cap, saltés tan poc. Podríem dir que amb motiu d'aquesta visita el senyor Ponsati ens va donar una lliçó de comportament esportiu i de preparació física. El fet que un esportista famós renegués en públic trencava aquella visió formativa que el senyor Ponsati tenia de l'esport. L'altra idea era que l'esport era una activitat global, i nosaltres que fèiem atletisme doncs periòdicament també fèiem natació, i d'aquells temps que vaig aprendre a nedar correctament tots els estils, principalment esquena, perquè tenia problemes respiratoris i era l'estil que millor m'anava; i encara avui dia, com que per la meua feina he d'escriure molt, nedar correctament em resulta d'una gran utilitat. Després també recordo aquell gimnasta tan bo que teníem, en Blume; per cert, crec que ara torna a haver-hi un gimnasta espanyol molt bo.

Sí, en Carballo.

Exacte, ja que a la meua escola, de fet, el que hi havia eren bons gimnastes; en Blume tenia un any més que jo i anava a aquell col·legi. Aleshores, l'escola tenia un equip de gimnàstica molt bo, perquè el Gimnàs Blume era al costat de l'escola, al carrer Pàdua. Llavors, a aquest Blume, que de veritat que era una cosa excepcional, es veu que algú li va dir que podria ser molt bo en salt de perxa i aquest algú va ser un entrenador del Laietà de Mataró, que recordo que va ser la primera persona a qui vaig sentir dir «tanca» per valla i «perxa» per pèrtiga, és a dir, que parlava un català molt acurat, molt millor del que es parlava al carrer, igual que el senyor Ponsati, que sempre procurava que milloréssim el nostre llenguatge; finalment, no recordo si ho va provar o no, però sí que em queda aquesta imatge del senyor Ponsati intentant que milloréssim la nostra manera de parlar. I a grans trets aquests són els meus records del senyor Ponsati, els d'un home preocupat no tan sols per la nostra formació atlètica, sinó també per la nostra formació humana.

Referències bibliogràfiques

- ARANGUREN, J. L.: *La filosofia de Eugenio d'Ors*. Madrid: Espasa-Calpe, 1945.
- BARDINA, J.: *Memòria del curs 1906-07 (Escola de Mestres)*. Barcelona: Badia, 1907.
- BARDINA, J.: *Memòria del curs 1907-08 (Escola de Mestres)*. Barcelona: Badia, 1908.
- BARDINA, J.: *El règim de llibertat dels escolars i altres escrits*. Vic: Eumo, 1989.
- BILBENY, N.: *Joan Creixells en la filosofia del noucents*. Barcelona: DO-PESA, 1979.
- D'ORS, E.: *L'home que treballa i juga*. Vic: Eumo, 1988.

ELIAS i CAMPINS, R.: *Josep Elias i Juncosa «Corredisses». Un precursor de l'olimpisme català*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1992.

ROBERT FERRER, M.: *La Institucionalització de l'activitat atlètica a Catalunya. El cas de Nemesi Ponsati*. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona, Divisió de Ciències de l'Educació, Departament de Teoria i Història de l'Educació. Barcelona, 2000.

DDAA: *Noucentisme i ciutat*. Barcelona: Centre de Cultura Contemporània de Barcelona i Electa, 1994.

Paraules clau

Pedagogia esportiva

Educació Física

Humanisme

Esport

Abstracts

El malogrado Ernest Lluch mostró desde su juventud un vivo interés por las cuestiones deportivas. Había practicado atletismo en el Club Natación Barcelona bajo la dirección de Nemesi Ponsati, de quien aprendió las bases de un humanismo deportivo en consonancia con los valores clásicos del olimpismo. En este trabajo se reproduce una entrevista que Miquel Robert realizó a Ernest Lluch con ocasión de la elaboración de una tesis doctoral sobre la obra de Ponsati.

Le feu Ernest Lluch a manifesté dès son enfance un vif intérêt pour les questions liées au sport. Il avait pratiqué l'athlétisme au Club de Natation de Barcelone sous la supervision de Nemesi Ponsati, duquel il a appris les bases d'un humanisme sportif en consonance avec les valeurs classiques de l'olympisme. Cette article comprend la reproduction d'une entrevue que réalisa Miquel Robert avec Ernest Lluch à l'occasion de l'élaboration d'une thèse de doctorat sur l'oeuvre de Ponsati.

The ill-fated Ernest Lluch showed a keen interest from an early age in all matters related to sport. He attended training sessions in athletics at the Club Natación Barcelona, where he was coached by Nemesi Ponsati. It was from him that Lluch was to learn the principles of a sporting humanism in keeping with the classical values of the Olympic movement. This article comprises an interview conducted by Miquel Robert with Ernest Lluch, undertaken as part of a doctoral thesis on the work of Ponsati.